

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

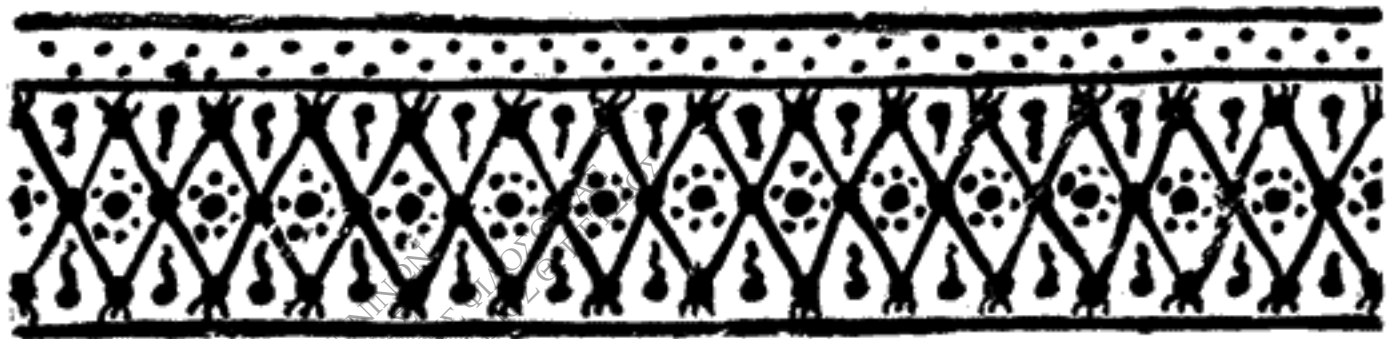
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1940

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

FRANCIS BACON

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΕΚΔΙΚΗΣΗ

Ἡ ἐκδίκηση εἶναι ἓνα εἶδος ἀγρίας δικαιοσύνης, πού ὄσο περισσότερο κλίνει σ' αὐτήν ἢ φύση τοῦ ἀνθρώπου, τόσο περισσότερο θάπρεπε νά τήν ξεριζώνει ὁ νόμος: γιὰ τὴν πρώτη ἀδικία ἀπλῶς προσβάλλει τὸ νόμο· ἢ ἐκδίκηση ὁμοίως κατὰ τῆς ἀδικίας αὐτῆς διώχνει τὸ νόμο ἀπὸ τὰ δικαιώματά του. Ἀσφαλῶς, ἓνας ἀνθρώπος πού ἐκδικεῖται εἶναι ἴσος μὲ τὸν ἐχθρό του, ἀν ὁμοίως ἀγνοήσει τὴν ἐκδίκηση, εἶναι ἀνώτερός του· γιὰ τὴν εἶναι ἰδιότης τοῦ ἡγεμόνος νά συγχωρεῖ: κι' ὁ Σολομώντας, εἰμαι βέβαιος, εἶπε: «Εἶναι ἢ δόξα ἐνός ἀνθρώπου ν' ἀντιπαρέλθει μιά προσβολή». «Ὅ,τι πέρασε, ἔφυγε κι' εἶναι ἀνέκκλητο, κι' οἱ συνετοὶ ἀνθρώποι ἔχουν ἀρκετὴ δουλειὰ μὲ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα» γι' αὐτὸ κοροϊδεύουν τὸν ἑαυτὸ τους ὄσοι κοπιάζουν γιὰ περασμένα πράγματα. Δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπος πού ν' ἀδικεῖ χάριν τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ γιὰ νά ἐξασφαλίσει στὸν ἑαυτὸ του κέρδος ἢ εὐχαρίστηση ἢ τιμὴς ἢ τὰ παρόμοια· γιὰ τὴν, λοιπόν, νά θυμῶσω μ' ἓναν ἀνθρώπο, ἐπειδὴ ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτὸ του περισσότερο ἀπὸ μένα; Κι' ἓν κανένας ἀνθρώπος ἀδικεῖ ἔτσι ἀπλῶς ἀπὸ κακὴ φύση, εἶναι βέβαιο πὼς μοιάζει μὲ τὸ ἀγκάθι ἢ τὸ ἀγριο τριαντάφυλλο, πού κεντᾷ καὶ γδέρνει γιὰ τὴν δὲ μπορεῖ νά κάνει τίποτε ἄλλο. Τὸ πιὸ ἀνεκτικὸ εἶδος ἐκδικήσεως εἶναι γιὰ ἐκεῖνες τὶς ἀδικίες, πού δὲν τίς ἐπανορθώνει κανένας νόμος: τότε, ὁμοίως, ὁ ἀνθρώπος νά προσέξει νά ναι ἢ ἐκδίκηση τέτοια, πού νά μὴ τὴν τιμωρεῖ κανένας νόμος· διαφορετικὰ ὁ ἐχθρός του θά ἐξακολου-

θεῖ νά προηγεῖται καὶ θά ναι δύο ἀντὶ ἓνας. Μερικοὶ, ὅταν ἐκδικοῦνται, ἐπιθυμοῦν νά μάθῃ ὁ ἐχθρός τους ἀπὸ ποῦ ἔρχεται ἢ ἐκδίκηση: αὐτὸ εἶναι τὸ γενναιότερο· γιὰ τὴν φαίνεται ὅτι ἐκεῖνος πού ἐκδικεῖται δὲν εὐχαριστιέται τόσο γιὰ τὴν βλάβη τὸν ἐχθρό του, ὄσο γιὰ τὸν κάνει νά μεταμεληθεῖ: οἱ ταπεινοὶ καὶ πονηροὶ, ὁμοίως, ἀνάνδρῳ, εἶναι ὄσαν τὸ βέλος, πού πετᾷ στὰ σκοτεινά.

Ὁ Κοσμάς, δούξ τῆς Φλωρεντίας, ἔλεγε μιά φράση γεμάτη ἀπόγνωση γιὰ τοὺς ἀπιστοὺς καὶ ἀμελεῖς φίλους, ὄσα νά ἦταν ἀσυγχώρητα αὐτὰ τ' ἀδικήματά τους: «Θά διαβάσατε — ἔλεγε — ὅτι ἐντελλόμεθα νά συγχωροῦμε τοὺς ἐχθρούς μας, ἀλλὰ δὲ διαβάσατε ποτὲ ὅτι ἐντελλόμεθα νά συγχωροῦμε τοὺς φίλους μας». Ὁστόσο ὁμοίως, τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰωβ βρισκόταν σὲ καλύτερη διάθεση: «Θά παίρνομε — ἔλεγε — τὸ καλὸ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲ θά εὐχαριστηθοῦμε νά παίρνομε καὶ τὸ κακό;» Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τοὺς φίλους, ἀνάλογα. Ἐνα εἶναι βέβαιο, ὅτι ἓνας ἀνθρώπος πού μελετᾷ ἐκδίκηση, διατηρεῖ ἀνοιχτὴς τὶς πληγὴς του, πού διαφορετικὰ θά εἶχαν θεραπευθεῖ καὶ θάχαν κλείσει. Οἱ δημόσιες ἐκδικήσεις εἶναι γενικὰ αἰσιες· ὄπως γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Καίσαρος· γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Περτίνακος· γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἑρρίκου Γ' τῆς Γαλλίας· καὶ πολλῶν ἄλλων. Στὶς ἰδιωτικὲς ὁμοίως ἐκδικήσεις δὲν εἶν' ἔτσι· καὶ μάλιστα τὰ ἐκδικητικὰ ἀτομα ζοῦν τὴν ζωὴ τῶν μαγισσῶν, πού καθὼς εἶναι κακὲς, τελειώνουν τὴν ζωὴ τους ἄτοχα.

ΔΥΣΤΥΧΙΑ

Ἐπάρχει ἓνα ὄψηλὸ ρητὸ τοῦ Σενέκα (κατὰ τὸν τρόπο τῶν στωϊκῶν), ὅτι «τ' ἀγαθὰ πού ἀνήκουν στὴν εὐτυχία εἶναι ἐπιθυμητά, ἀλλὰ τ' ἀγαθὰ πού ἀνήκουν στὴν δυστυχία εἶναι θαυμαστά» — «bona rerum secundarum optabilia, adversarum mirabi-

lia». Καὶ βέβαια, ἓν τὰ θαύματα εἶναι ἐξουσιασμός τῆς φύσεως, ἐμφανίζονται περισσότερο στὴν δυστυχία. Ἐπάρχει ὄστόσο ἓνα ρητὸ τοῦ Ἰδιοῦ ὄψηλότερο ἀπὸ τὸ προηγούμενο (πέρα πολύ ὄψηλὸ γιὰ ἓναν ἔθνικὸ): «Εἶναι ἀληθινὸ μεγαλεῖα νάχομε

την αδυναμία του ανθρώπου και την ασφάλεια του Θεού» — «Vere magnum habere fragilitatem hominis, securitatem Dei». Αυτό θα ταίριαζε πιά πολύ στην ποίηση, όπου επιτρέπονται περισσότερο οι υπερβολές, κι' οι ποιητές ασχολήθηκαν, πράγματι, μ' αυτό — γιατί είναι τῶ ὄντι τὸ πρᾶγμα, πού παριστάνεται στὸν παράξενο ἐκείνο μῦθο τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, πού φαίνεται νὰ μὴν εἶναι χωρὶς κάποιο μυστήριο καὶ μάλιστα νὰ πλησιάζει κάπως στὴ χριστιανικὴ ἀποψη, «ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὅταν πῆγε νὰ λύσει ἀπὸ τὰ δεσμά του τὸν Προμηθεά (πού παριστάνει τὴν ἀνθρώπινη φύση), διέσχισε τὸ μέγαλον ὠκεανὸ μ' ἓνα πῆλινο σκευός», περιγράφοντας ζωντανὰ τὴ χριστιανικὴν ἀποφασιστικότητα, πού ταξίδεψε μὲ τὴν εὐθραυστὴν λέμβο τῆς σάρκας μέσ' ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ κόσμου.

Γιὰ νὰ μιλήσουμε ὅμως χωρὶς ὑπερβολές, ἡ ἀρετὴ τῆς εὐτυχίας εἶναι ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἀρετὴ τῆς δυστυχίας εἶναι ἡ εὐφυχία, πού εἶναι ἡ ἡρωϊκώτερη ἀρετὴ στὴν ἠθικὴ. Ἡ εὐτυχία εἶναι ἡ εὐλογία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ δυστυχία εἶναι ἡ εὐ-

λογία τῆς Καινῆς, πού φέρνει τὴ μεγαλύτερη εὐδοκία καὶ τὴν καθαρώτερη ἀποκάλυψη τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμα ὅμως καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἂν ἀκούσετε τὴν ἄρπα τοῦ Δαυὶδ, θ' ἀκούσετε τόσους ἐπικήδειους σκοπούς, ὅσα καὶ χαρούμενα τραγούδια καὶ ἡ πέννα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κοπίασε περισσότερο περιγράφοντας τὶς λύπες τοῦ Ἰώβ, παρὰ τὴν εὐδαιμονία τοῦ Σολομῶντος. Ἀπὸ τὴν εὐτυχία δὲ λείπουν φόβοι καὶ ἀπέχθειες, κι' ἀπὸ τὴ δυστυχία δὲ λείπουν ἀνέσεις κι' ἐλπίδες. Βλέπουμε στὰ κεντήματα καὶ στὰ ἐργόχειρα ὅτι εἶναι πιά εὐχάριστο νάχουμε ἓνα ζωηρὸ ἔργο πάνω σὲ θλιβερὸ καὶ σοβαρὸ φόντο, παρὰ ἓνα σκοῦρο καὶ μελαγχολικὸ ἔργο πάνω σ' ἐλαφρὸ καὶ χαρούμενο φόντο: κρίνετε, κατὰ συνέπεια, γιὰ τὴν εὐχαρίστηση τῆς καρδιᾶς ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση τοῦ ματιοῦ. Ἀσφαλῶς, ἡ ἀρετὴ εἶναι σὰν τὰ πολυτίμα ἀρώματα, πού εὐωδιάζουν περισσότερο ὅταν καίονται ἢ συνθλίβονται, γιατί ἡ εὐτυχία ἀποκαλύπτει καλύτερα τὰ ἐλαττώματα, ἡ δυστυχία ὅμως ἀποκαλύπτει καλύτερα τὴν ἀρετὴ.

ΣΠΟΥΔΕΣ

Οἱ σπουδὲς χρησιμεύουν γιὰ ἀπόλαυση, γιὰ στολίδι καὶ γιὰ ἱκανότητα. Ἡ κυριώτερη χρησιμότητά τους γιὰ ἀπόλαυση εἶναι στὴν οἰκειότητά τους καὶ στὴ μόνωση, γιὰ στολίδι, στὴ συνομιλία, καὶ γιὰ ἱκανότητα, στὴν κρίση καὶ στὴ διάταξη τῶν ἀσχολιῶν, γιατί οἱ ἔμπειροι ἄνθρωποι μποροῦν νὰ ἐκτελοῦν καὶ ἴσως νὰ κρίνουν τὶς λεπτομέρειες κάθε μίᾳ χωριστὰ τὰ γενικὰ σχέδια ὅμως καὶ οἱ πλοκὲς καὶ ἡ διαρρυθμίσση τῶν ὑποθέσεων, γίνονται καλύτερα ἀπὸ τοὺς μορφωμένους. Τὸ νὰ ξεοδεύουμε πάρα πολὺν καιρὸ σὲ σπουδές, εἶναι νωθρότης, τὸ νὰ τὶς χρησιμοποιοῦμε πάρα πολὺ γιὰ στολίδι, εἶναι ἐκζήτηση, τὸ νὰ κρίνουμε μονάχα σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τους, εἶναι σχολαστικότης, τελειοποιῦν τὴ φύση καὶ τελειοποιοῦνται ἀπὸ τὴν πείρα — γιατί οἱ φυσικὲς ἱκανότητες εἶναι σὰν τὰ ἄγρια φυτὰ, πού χρειάζονται κλάδεμα μὲ τὴ μελέτη, κι' οἱ σπουδὲς μόνες τους βγάζουν κλαδιά πολὺ ἐλεύθερα καὶ μακρὰ, ἂν δὲν περιοριστοῦν ἀπὸ τὴν πείρα. Οἱ πονηροὶ καταφρονοῦν τὶς σπουδές, οἱ ἀπλοῖκοι τὶς θαυμάζουν, κι' οἱ συνετοὶ τὶς χρησιμοποιοῦν, γιατί δὲ διδάσκουν τὴ δική τους χρῆσι, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει μίᾳ σοφία ἔξω ἀπ' αὐτές, κι' ἀπάνω ἀπ' αὐτές, πού κερδίζεται ἀπὸ τὴν παρατήρηση. Νὰ μὴ διαβάσετε γιὰ ν' ἀντιλέγετε καὶ ν' ἀντικρούετε, οὔτε γιὰ νὰ πιστεύετε καὶ νὰ παραδέχεστε, οὔτε γιὰ νὰ βρίσκετε θέμα γιὰ ὀμιλία καὶ συζήτηση, ἀλλὰ γιὰ νὰ ζυγίζετε καὶ νὰ ἐξετάζετε. Μερικὰ βιβλία εἶναι γιὰ νὰ τὰ δοκιμάζουμε, ἄλλα γιὰ νὰ τὰ καταπίνουμε, κι' ἐλά-

χιστα γιὰ νὰ τὰ μασσοῦμε καὶ νὰ τὰ χωνεύουμε, δηλαδή, ἀπὸ μερικὰ βιβλία πρέπει νὰ διαβάζουμε μονάχα μερικὰ μέρη, ἄλλα νὰ τὰ διαβάζουμε, ὄχι ὅμως μὲ περιέργεια, κι' ἐλάχιστα νὰ τὰ διαβάζουμε ὀλόκληρα καὶ μ' ἐπιμέλεια καὶ προσοχή. Μερικὰ βιβλία μποροῦν ἐπίσης νὰ διαβαστοῦν διαμέσου ἀντιπροσώπων τους, κι' ἀπὸ ἀποσπάσματα διαλεγμένα ἀπ' ἄλλους, αὐτὸ θὰ μποροῦσε ὅμως νὰ γίνῃ μόνο στὰ λιγώτερο σπουδαῖα θέματα καὶ στὰ πιά ἰσχνὰ βιβλία, διαφορετικὰ, τὰ φιλτραρισμένα βιβλία εἶναι σὰν τὰ κοινὰ φιλτραρισμένα νερά, ἀνούσια πράγματα. Τὸ διάβασμα κάνει ἓνα πλήρη ἄνθρωπο, ἡ συνομιλία ἓνα ἔτοιμον ἄνθρωπο, καὶ τὸ γράψιμο ἓνα ἀκριβῆ ἄνθρωπο. ἔτσι, λοιπόν, ἂν ἓνας ἄνθρωπος γράφει λίγο, χρειάζεται νάχει μεγάλη μνήμη, ἂν συνομιλεῖ λίγο, χρειάζεται νάχει ἐτοιμότητα, κι' ἂν διαβάσει λίγο, χρειάζεται νάχει μεγάλη πονηρία, γιὰ νὰ φαίνεται πὼς ξέρει ὅ,τι δὲν ξέρει. Ἡ ἱστορία κάνει τοὺς ἄνθρώπους σοφοὺς, ἡ ποίηση, νοήμονες, τὰ μαθηματικά, ὀξεῖς, ἡ φυσικὴ, βαθεῖς, ἡ ἠθικὴ, σοβαροῦς, ἡ λογικὴ, κι' ἡ ρητορικὴ, ἱκανοὺς νὰ συζητοῦν. *Abeund studia in mores* — καὶ μάλιστα δὲν ὑπάρχει ἐμπόδιο καὶ δυσκολία στὸ πνεῦμα, πού νὰ μὴ κατανικηθεῖ ἀπὸ κατάλληλες σπουδές, ὅπως οἱ ἀρρώστειες τοῦ σώματος μποροῦν νάχουν κατάλληλες ἀσκήσεις. Ὁ σφαιρισμὸς εἶναι καλὸς γιὰ τὴν πέτρα καὶ τὰ νεφρά, τὸ κυνήγι γιὰ τὰ πνευμόνια καὶ τὸ στήθος, τὸ ἵσχυο περπάτημα γιὰ τὸ στομάχι, ἡ ἵππασία γιὰ τὸ κεφάλι καὶ οὕτω

καθ' ἑξῆς· ἔτσι, ἂν τὸ μυαλό ἑνὸς ἀνθρώπου εἶναι ἀφηρημένο, ὡς μελετήσῃ μαθηματικά· ἂν τὸ μυαλό του δὲν εἶναι κατάλληλο νὰ ξεχωρίζει ἢ νὰ βρίσκει διαφορές, ὡς μελετήσῃ τοὺς σχολαστικούς, γιὰτὶ εἶναι *cumini sectores* — διχοτομοῦν τὴν τρίχα· ἂν δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ καταπιάνεται ἀπρο-

ετοίμαστα μὲ τὰ ζητήματα καὶ νὰ ἐπικαλεσθεῖ ἕνα πρᾶγμα, γιὰ ν' ἀποδείξῃ καὶ νὰ ἐξάρει ἕνα ἄλλο, ὡς μελετήσῃ τὶς περιπτώσεις τῶν νομομαθῶν — ἔτσι κάθε ἐλάττωμα τοῦ μυαλοῦ μπορεῖ νάχῃ ξεχωριστῇ συνταγῇ.

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ

Καθὼς τὰ νεογέννητα τῶν ζωντανῶν πλασμάτων εἶναι στὴν ἀρχὴ δύσμορφα, ἔτσι κι' οἱ καινοτομίες, ποὺ εἶναι τὰ νεογέννητα τοῦ χρόνου· μολαταῦτα, ὅμως, καθὼς ἐκεῖνοι ποὺ πρῶτοι τιμοῦν τὴν οἰκογένειά τους εἶναι συνήθως πιὸ ἀξιοὶ ἀπὸ τοὺς περισσότερους διαδόχους τους, ἔτσι καὶ τὸ πρῶτο παράδειγμα (ἂν εἶναι καλὸ) σπάνια τὸ φτάνει ἢ μίμησις· γιὰτὶ στὴν ἀνθρώπινη φύση, καθὼς εἶναι διεφθαρμένη, τὸ κακὸ ἔχει μιὰ φυσικὴ κίνηση, ποὺ δυναμώνει ὅσο συνεχίζεται· τὸ καλὸ, ὅμως, σὰν κίνηση ποὺ ἐπιβάλλεται, εἶναι πιὸ δυνατὴ στὴν ἀρχή. Κάθε γιατρικὸ εἶναι, βέβαια, μιὰ καινοτομία, κι' ὅποιος δὲν ἐφαρμόζει καινούργια φάρμακα, πρέπει νὰ περιμένει καινούργια δεινά· γιὰτὶ ὁ χρόνος εἶναι ὁ μεγαλύτερος καινοτόμος· κι' ἂν ὁ χρόνος, βέβαια, ἀλλάζῃ τὰ πράγματα στὸ χειρότερο, κι' ἢ σοφία κι' οἱ συμβουλές δὲν τ' ἀλλάζουν στὸ καλύτερο, ποῖο θάνατο τὸ τέλος; Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι κάθε τί, ποὺ ἔχει ἐπιβληθεῖ ἀπὸ τὴ συνήθεια, κι' ἂν ἀκόμα δὲν εἶναι καλὸ, εἶναι ὡστόσο κατάλληλο· κι' ὅσα πῆγαν πολὺν καιρὸ μαζί, εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, ἕνα μεταξύ τους· ἐνῶ τὰ καινούργια πράγματα δὲ συνταιριάζουν τόσο καλά· ἀλλά, ἐνῶ βοηθοῦν μὲ τὴ χρησιμότητά τους, φέρνουν ὡστόσο ἀνωμαλία μὲ τὸ ἀταίριαστό τους· κι' ἐξ ἄλλου εἶναι σὰν ξένοι, ποὺ θαυμάζονται περισσότερο κι' εὐνοοῦνται

λιγότερο. *Ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἀλήθεια, ἂν ὁ χρόνος ἔμενε ἀκίνητος· αὐτός, ὅμως, τουναντίον, κινεῖται τόσο καθαρὰ, ὥστε μιὰ ἐπίμονη διατήρηση συνηθείας φέρνει τὴσὴν ταραχὴ, ὄση καὶ μιὰ καινοτομία· κι' ὅσοι σέβονται ὑπερβολικὰ τοὺς παλιούς καιρούς, γλευάζουν τοὺς καινούργιους. Θάταν καλὸ, λοιπόν, οἱ ἀνθρώποι στὶς καινοτομίες τους ν' ἀκολουθοῦσαν τὸ παράδειγμα τοῦ ἴδιου τοῦ χρόνου, ποὺ πραγματικὰ νεωτερίζει πολὺ, ἀλλὰ ἤρεμα καὶ μὲ διαβαθμίσεις, ποὺ μόλις διακρίνονται· γιὰτὶ διαφορετικὰ, ὁτιδήποτε εἶναι καινούργιο, εἶναι ἀπροσδόκητο — καὶ πάντα βελτιώνει μερικὸς καὶ χαλᾷ ἄλλους· κι' ὅποιος ὠφελήθηκε, τὸ θεωρεῖ τύχη κι' εὐχαριστисτεῖ τὸ χρόνο· κι' ὅποιος ζημιώθηκε, τὸ θεωρεῖ ἀδικία καὶ τὴν ἀποδίδει στὸν ὑπαίτιο. Εἶναι καλὸ ἐπίσης νὰ μὴ κάνουμε πειραματισμοὺς στὰ Κράτη, ἐκτὸς ἂν εἶναι ἡ ἀνάγκη ἐπείγουσα ἢ ἡ ὠφέλεια φανερὴ· καὶ νὰ προσέχουμε ὥστε ἡ μεταρρύθμιση νὰ συνεπάγεται τὴ μεταβολή, κι' ὄχι ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀλλαγῆς νὰ γίνῃ ἀφορμὴ γιὰ τὴ μεταρρύθμιση· καὶ τέλος, ὥστε ἡ καινοτομία, μολονότι νὰ μὴ ἀπορριφθεῖ, νὰ θεωρηθεῖ ὑποπτη· καὶ, καθὼς λέγει ἡ Γραφή, «νὰ σταθοῦμε στὸν παλιὸ δρόμο καὶ νὰ κυττάξουμε γύρω μας καὶ ν' ἀνακαλύψουμε ποῖος εἶναι ὁ ἴσιος καὶ σωστὸς δρόμος κι' ἔτσι νὰ προχωρήσουμε σ' αὐτόν».

Μεταφρ. Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

